

Sygn. akt I C 1507/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Paweł Poręba

Protokolant: starszy sekr. sąd. Agata Kasalik

po rozpoznaniu w dniu 21 lipca 2015 roku w Nowym Sączu

sprawy z powództwa J. S., P. N.

przeciwko M. K.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i o wydanie

I. zobowiązuje pozwaną M. K., aby w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku złożyła w formie aktu notarialnego oświadczenie woli, w którym przeniesie nieodpłatnie na rzecz powódek, tj. J. S. oraz P. N. prawo własności nieruchomości gruntowej stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, położoną w M., objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Wieliczce V Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. – w udziałach po 1/3 części na rzecz każdej z powódek oraz do wydania opisanej nieruchomości powódkom w udziałach po 1/3 w terminie wskazanym – z tym, że na wypadek niezłożenia oświadczenia w powyższym terminie niniejsze orzeczenie zastąpi oświadczenie pozwanej;

II. oddała powództwo w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanej na rzecz powódek łącznie kwotę 1.217,00zł (jeden tysiąc dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego;

IV. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Nowym Sączu kwotę 5.208,00 zł (pięć tysięcy dwieście osiem złotych) tytułem zwrotu części kosztów sądowych tymczasowo pokrytych ze środków Skarbu Państwa;

V. w pozostałym zakresie nieuiszczonymi kosztami obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt I C 1507/12

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 21 lipca 2015 roku

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i o wydanie

Powódki J. S. oraz P. N. wystąpiły z powództwem z dnia 21 grudnia 2012 roku (k. 1-4) skierowanym przeciwko M. K. sprecyzowanym w piśmie procesowym z dnia 02 czerwca 2015 roku (k. 262-263) domagając się zobowiązania pozwanej do złożenia w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku oświadczenia woli w formie aktu notarialnego, w którym przeniesie ona na rzecz powódek w częściach równych udziały w prawie własności nieruchomości położonej w M., stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objętej KW nr

(...) Sądu Rejonowego w Wieliczce V Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S.. Wniosły nadto o zobowiązanie pozwanej do wydania przedmiotowej nieruchomości.

Uzasadniając żądanie powódki podniosły(k. 2-4), iż są spadkobierczyniami po zmarłym W. N.. Trzecia spadkobierczyni N. N. nie występuje w sprawie. W. N. zamieszkujący w Stanach Zjednoczonych zakupił w Polsce nieruchomość położoną w M., opisaną powyżej. Środki pieniężne na tę nieruchomość zmarły przelał z rachunku w S. na rachunek banku w N. w kwocie 100.000 USD, które odpowiadały kwocie 322.500,00zł. W dniu 21 stycznia 2009 roku została zawarta umowa nabycia nieruchomości. Ponieważ W. N. zamieszkiwał w S., jako kupująca w umowie została wskazana jego matka A. N.. Równocześnie w tym samym dniu przed notariuszem sporządziła testament, w którym uczyniła zapis nabytej nieruchomości na rzecz syna. Niestety W. N. zmarł przed matką, w wypadku samolotowym w dniu 15 lutego 2010r. A. N. była bezpodstawnie wzbogacona nieruchomością, która została nabyta za środki W. N.. Była zobowiązana do ich zwrotu na rzecz syna, a ponieważ zmarł na rzecz jego spadkobierców. Spadkobierczyniami po nim zostały żona oraz dwie córki w częściach po 1/3. Wbrew ustaleniom poczynionym pomiędzy zmarłym W. N. oraz jego matką A. N. o przejściu nieruchomości na własność W. N., w dniu 05 lipca 2011 roku A. N. darowała nieruchomość córce (pозwanej) M. K.. Tym samym zobowiązaną do zwrotu wzbogacenia jest pozwana.

Pozwana M. K. w początkowej fazie postępowania w odpowiedzi na pozew (k. 97) uznała żądanie pozwu i wyraziła zgodę na przeniesienie na rzecz powódek własności nieruchomości opisanej w pozwie, lecz z zaznaczeniem, że wyczerpuje to wszelkie roszczenia powódek mogące wynikać z przyszłego dziedziczenia po A. N. – matce W. N..

Powódki w odpowiedzi na pozew w piśmie procesowym z 29 sierpnia 2013 roku oświadczyły (k. 104-105), iż nie wyrażają zgody na taką propozycję i zarzuciły, że jest ona dla nich niekorzystna.

W piśmie procesowym z dnia 14 października 2013 roku (k. 120-121) powódki oświadczyły, iż skłonne w ramach dążenia do ugody zrezygnować jedynie z żądania zwrotu kosztów postępowania w razie ugodowego zakończenia sprawy.

Pozwana M. K. w piśmie z 10 lutego 2014 roku (k. 141-142) złożonym na rozprawie z dnia 11 lutego 2014 roku (k. 152 od 00:08:48) godziła się na wydanie i nieodpłatne przeniesienie na rzecz powódek oraz N. N. prawa własności nieruchomości położonej w M. oznaczonej jako działka nr (...) pod warunkiem rezygnacji przez powódki z kosztów procesu objętych niniejszym postępowaniem, poniesienia przez powódki kosztów czynności notarialnej oraz rezygnacji przez powódki z roszczeń wobec pozwanej związanych z posiadaniem przez nią z przedmiotowej nieruchomości położonej w M..

Pomimo deklaracji ugodowych wskazywanych na rozprawie z 11 lutego 2014 roku i zakreślonego terminu (k. 152/2 od 00:13:59), powódki w piśmie procesowym z dnia 07 marca 2014 roku (k. 158) nie przystały na propozycję ugody zgłoszoną przez pozwaną i nie zgłosiły już dalszych propozycji.

W piśmie procesowym z dnia 01 września 2014 roku pozwana M. K. wniosła (k. 189-192) o oddalenie powództwa zarzucając, iż przedmiotowa nieruchomość w M. została zakupiona za pieniądze pochodzące z darowizny poczynionej na rzecz matki A. N. przez jej syna W. N. i pozwaną M. K.. Środki finansowe, z których dokonana została darowizna pochodziły bowiem ze wspólnego konta W. N. i M. K. w H. (...) Bank. Zdaniem pozwanej W. N. pomimo pozostawania formalnie w związku małżeńskim z J. S. nie mieszkał z nią i nie prowadził z nią wspólnego gospodarstwa domowego.

W konsekwencji pozwana uznała, że nie jest bezpodstawnie wzbogacona i nie ciąży na niej obowiązek zwrotu nieruchomości na rzecz powódek. Skoro W. N. pozostawał w separacji z żoną od około 12 lat, środki zgromadzone na rachunku nie wchodziły w skład majątku wspólnego, ponieważ tak stanowi prawo stanu N. (...).

Pozwana zarzuciła także, że uwzględnienie powództwa sprzeczne jest z zasadami współżycia społecznego bo zmierza do pokrzywdzenia drugiej córki zmarłego N. N., która z powództwem nie wystąpiła.

Ustosunkowując się do stanowiska pozwanej powódki w piśmie procesowym z dnia 25 września 2014 roku (k. 211-213) wskazały, że środki, za które nabyta została nieruchomość należały do majątku wspólnego W. N. oraz powódki J. S., ponieważ byli małżeństwem. Pozwana nie była uprawniona do środków, ponieważ została tylko dopisana do rachunku, na który wpłat dokonywał wyłącznie W. N.. Powódka rozliczała się wspólnie z mężem, w tym ze środków zgromadzonych na przedmiotowym rachunku. Poza tym nawet gdyby przyjąć, że uprawnionymi do środków zgromadzonych na rachunku według prawa stanu N. (...) są tylko osoby wskazane na rachunku, to środki po wypłaceniu z tego rachunku zostały wyjęte spod dyspozycji pozwanej. Przeniesienie własności na rzecz dwóch spośród trzech spadkobierczyń po zmarłym W. N. nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego poprzez pominięcie trzeciej spadkobierczyni N. N., ponieważ roszczenie zgłoszone w pozwie ma charakter roszczenia niepodzielnego, a N. N. będzie przysługiwało roszczenie regresowe o przeniesienie jej udziału do powódek.

Powódki zarzuciły także, iż powoływanie się przez pozwaną na zasady współżycia społecznego jest nieuprawnione, gdyż pozwana w testamencie po matce i w darowiźnie po matce uczynionej za jej życia otrzymała w zasadzie wszystkie nieruchomości rodzinne a następnie wskutek sprzeniewierzenia woli W. N. przez jego matkę A. N. otrzymała dodatkowo przedmiotową nieruchomość w M.. Zatem to pozwana dopuszcza się naruszenia zasad współżycia społecznego.

Postanowieniem z dnia 07 maja 2013r. Sąd udzielił zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez zakazanie pozwanej zbywania nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej numer (...) o pow. 0,1553 ha, położonej w M., dla której Sąd Rejonowy w Wieliczce V Wydział Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych w S. prowadzi KW nr (...). (k.81).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka J. S. jest żoną W. N., powódka P. N. jest córką W. N., a pozwana M. K. jest jego siostrą.

W. N. ma jeszcze jedną córkę N. N..

Powódki, oraz pozwana i N. N. zamieszkują w Stanach Zjednoczonych.

W. N. od kilkunastu lat przed 2009 rokiem pozostawał w separacji faktycznej z żoną (powódką) J. S.. Zamieszkiwał z siostrą (pозwaną) M. K.. Małżonkowie powódka J. S. oraz W. N. nie zawierali umów majątkowych małżeńskich, łączyła ich wspólność majątkowa.

okoliczność bezsporna:

Dowód: / częściowo zeznania pozwanej M. K. od 00:25:26 - k.201; zeznania powódki J. S. – k.248 /.

W. N. pracował w Stanach Zjednoczonych jako kierowca ciężarówki oraz instruktor pilotażu. Pozwana jest zatrudniona w służbie zdrowia.

W czasie trwania małżeństwa W. N. zawarł umowę rachunku bankowego w H. (...) Bank, na który wpłacił kwotę 100 000 zł oszczędności. Dopisał do tego rachunku bankowego siostrę (pозwaną). Wpłaty na to konto dokonywał tylko W. N.. Po wpłaceniu kwoty 100 000 USD nie były dokonywane dalsze transakcje, poza tymi dotyczącymi utrzymania konta i dopisywania odsetek.

Pozwana M. K. nie dokonywała żadnych wpłat na to konto.

Według prawa stanu N. (...), w którym umowa rachunku bankowego została zawarta, do środków zgromadzonych na takim rachunku uprawnione były tylko osoby przypisane do rachunku, nie miały do nich zastosowania regulacje dotyczące stosunków majątkowych w małżeństwie.

Dowód: / skan książeczki depozytowej H. (...) Bank – k.193-196 z tłumaczeniem – k.203-207; częściowo zeznania pozwanej M. K. od 00:25:26 k.201; informacja H. (...) Bank z dnia 09.09.2014 roku z tłumaczeniem – k.216-217, zeznania powódki J. S. – k.248 /.

W. N. zamierzał nabyć nieruchomość w Polsce.

Oglądał nieruchomość położoną w M., stanowiącą działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objętą KW nr (...) Sądu Rejonowego w Wieliczce V Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. – należącą do K. C. i P. C..

Ponieważ nadal zamieszkiwał w S., gdzie zarabkował, W. N. ustalił z swoją matką A. N., która zamieszkiwała w Polsce, że przekazuje środki na zakup nieruchomości, którą ona nabędzie na swoje nazwisko, lecz przeniesie ją następnie na niego.

Dowód: / zeznania świadka P. C. od 00:06:15 k.169/2; zeznania świadka K. C. od 00:19:52 k.170 /.

W dniu 16 stycznia 2009 roku W. N. przelał kwotę 100 000 USD z rachunku bankowego w H. (...) Bank na swoje konto walutowe w Banku (...) S.A I Oddział w N.. Następnie przewalutował te kwotę na złotówki uzyskując równowartość 322 500 zł.

Dyspozycję przelania środków wydał sam W. N..

Dowód: / historia rachunku W. N. w banku (...) SA Oddział w N. – k.5-7 /.

W dniu 21 stycznia 2009 roku przed notariuszem L. N. w Kancelarii Notarialnej w K. zostały dokonane dwie czynności prawne:

- w Rep A nr (...) została zawarta umowa sprzedaży nieruchomości położonej M., stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objętą KW nr (...) Sądu Rejonowego w Wieliczce V Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S., która zbywcy, tj. K. C. i P. C. sprzedali na rzecz A. N. za cenę w kwocie 180 000 zł.

- w Rep A nr (...) A. N. sporządziła testament w formie aktu notarialnego, w którym uczyniła zapis nieruchomości opisanej powyżej na rzecz syna W. N..

A. N. została wpisana jako właścicielka w księdze wieczystej (...) Sądu Rejonowego w Wieliczce V Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. dla nieruchomości w M..

Zgodnie z aktem notarialnym Rep A nr (...) cena sprzedaży została w całości uiszczona.

Cena za nieruchomość został przelana faktycznie sprzedawcom po zawarciu aktu notarialnego. Były to środki przekazane im z rachunku bankowego W. N. w dniu 21 stycznia 2009 roku.

Dowód: / potwierdzenie przelewu z dnia 21.09.2009 roku – k.8; zeznania świadka P. C. od 00:06:15 - k.169/2; zeznania świadka K. C. od 00:19:52- k.170; akt notarialny z dnia 21.01.2009 roku Rep A nr (...) testament – k.197, akt notarialny z dnia 21.01.2009 roku nr A 269/2009 umowa sprzedaży – k.198-199; zeznania świadka L. N. od 00:05:06 - k.200 /.

W dniu 15 lutego 2010 roku zmarł tragicznie W. N. ponosząc śmierć w wypadku lotniczym w miejscowości W. (...) w stanie N. (...), USA.

Spadek po zmarłym na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Targu z dnia 22 września 2011 roku do sygn. akt I Ns 1212/10 nabyły z ustawy w częściach po 1/3: powódki żona J. S., córka P. N. oraz córka N. N..

Dowód: / postanowienie SR w Nowym Targu z dnia 22.09.2011 roku sygn. I Ns 1212/10 – k.9 /.

W związku z łączącym powódkę J. S. oraz W. N. węzłem małżeńskim Sąd Spadkowy O. B. S. N.(...) powierzył J. S. administrowanie majątkiem ruchomym, prawami i kredytami należącymi do zmarłego.

Dowód: / pismo Sądu Spadkowego O. B. S. N. (...) z dnia 14.04.2010r. z tłumaczeniem – k.214-215 /.

A. N. miała troje dzieci: W. N., drugiego syna oraz córkę (pозwaną). Jeszcze przed śmiercią A. N. darowała niemal wszelkie nieruchomości na rzecz córki (pозwanej).

Pozwana często odwiedzała matkę i opiekowała się nią, pielęgnowała w chorobie.

W dniu 05 lipca 2011 roku w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariusz T. S. w Kancelarii Notarialnej w N., Rep A nr (...), A. N. darowała córce (pозwanej) nieruchomość położoną w M., stanowiącą działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objętą KW nr (...) Sądu Rejonowego w Wieliczce V Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S., która została nabyta za środki W. N. i w drodze zapisu miała przejść na jego własność.

Dowód: / akt notarialny z dnia 05 lipca 2011 roku, Rep A nr (...), umowa darowizny – k.122-125; częściowo zeznania pозwanej M. K. od 00:25:266 k.201 /.

A. N. zmarła w dniu 07 sierpnia 2013 roku.

/ okoliczność bezsporna /.

Obecnie jako właścicielka nieruchomości położonej w M. oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objęta KW nr (...) figuruje pозwana M. K..

Dowód: / wydruk KW nr (...) – k.10-18; elektroniczna księga wieczysta na stronie (...).ekw. ms.gov.pl.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przedłożonych przez strony dokumentów, których wiarygodność i autentyczność nie zostały przez strony podważone, zeznań świadków oraz dowodu z zeznań stron ograniczonego do słuchania pозwanej oraz pówódki J. S..

Świadkowie P. C. (od 00:06:15 k.169/2) oraz jego żona K. C. (od 00:19:52 k.170), zbywcy nieruchomości w M. oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, objęta KW nr (...), są osobami niezaangażowanymi w spór. Zeznali oni obiektywnie na okoliczność rozmów dotyczących zamiaru nabycia ich nieruchomości, oglądania gruntu przez W. N. oraz spisania aktu notarialnego z A. N., przelania środków pieniężnych z jego rachunku bankowego. Okoliczności dotyczące zainteresowania W. N. nabyciem nieruchomości nie zostały zakwestionowane, a to, że środki na uiszczenie ceny pochodziły z jego rachunku bankowego wynika z przedłożonego dowodu przelewu (k. 5-8).

Treść zawartej umowy sprzedaży co do stron umowy, przedmiotu umowy i ceny nie budzi wątpliwości w świetle brzmienia aktu notarialnego z dnia 21 stycznia 2009 roku sporządzonego przez notariusza L. N. z Kancelarii Notarialnej w M. (k. 197-199).

Świadkowie P. C. i K. C. potwierdzili też, że u notariusza oczekiwali chwilę na A. N., która w tym czasie jak wynika z przedłożonego aktu notarialnego sporządzała testament (k. 197) z zapisem na rzecz syna.

Świadek L. N. (od 00:05:06 k.200), notariusz przed którym sporządzane były akty notarialne sprzedaży nieruchomości w M. oraz testament A. N. z zapisem na rzecz W. N., złożył zeznania na te okoliczności, które nie zostały podważone przez strony. Jako obiektywne Sąd obdarzył te zeznania w pełni wiarygodnością, tym bardziej, że złożone zostały one przez osobę niezaangażowaną w spór.

Pozwana M. K. (od 00:25:26 k.201) złożyła zeznania, które w świetle zgromadzonego materiału dowodowego zostały uznane za wiarygodne przez Sąd jedynie w części.

Nie wzbudziły wątpliwości Sądu twierdzenia pozwanej dotyczące separacji faktycznej jej brata W. N. i powódki J. S.. Powódka okoliczność tę przyznała w swoich zeznaniach (k. 248).

Podobnie nie zostały zakwestionowane twierdzenia dotyczące tego ile dzieci miała A. N. i w jaki sposób rozdysponowała swoim majątkiem, tj. poprzez darowanie różnych nieruchomości pozwanej.

Nie były już natomiast wiarygodne w ocenie Sądu zeznania M. K. w części, w której pozwana podała, że środki zgromadzone na rachunku prowadzonym w H. (...) Bank (k. 203-207), do którego uprawnieni byli W. N. i pozwana, należała do obojgu przypisanych do konta.

Z zaświadczenia H. (...) Bank z 09 września 2014 roku (k. 216 z tłumaczeniem k. 217) wynika jasno, że rachunek założył W. N., on dokonał wpłat na konto, a pozwana M. K. została jedynie do rachunku dopisana, lecz nie dokonywała na nim żadnych wpłat, a po wpłaceniu przez W. N. kwoty 100 000 USD, na rachunku były wykonywane tylko operacje związane z dopisywaniem odsetek.

Nie polegają zatem na prawdzie twierdzenia pozwanej M. K., że środki zgromadzone na koncie pochodziły w połowie z jej oszczędności.

Brak też śladu potwierdzającego wyrażenie przez nią zgody na przelanie tej kwoty na rachunek tylko W. N. w Banku (...) S.A I oddział w N. oraz na to, by przekazanie matce środków stanowiło darowiznę.

Zakładając bowiem – do czego brak podstaw - że W. N. i M. K. darowali faktycznie swej matce A. N. wspólnie kwotę 180 000 złotych na zakup nieruchomości, to pozwana M. K. nie wyjaśniła logicznie, dlaczego w takim razie zapis uczyniony przez A. N. w testamencie (k. 197) jako uprawnionego wskazywał tylko W. N..

Powódka J. S. (k.248) zeznała w zasadzie na okoliczności, które znajdują potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym. Przyznała, że w ciągu ostatnich kilku lat przed tragiczną śmiercią W. N. pozostawała z mężem w separacji faktycznej.

Skoro powódka J. S. nie została wyłączona od dziedziczenia po mężu, a w chwili jego śmierci wciąż stanowili małżeństwo, to okoliczności dotyczące ich osobistych relacji nie mają istotnego znaczenia dla niniejszej sprawy.

Kwestia tego, czy środki zgromadzone na rachunku bankowym H. (...) Bank stanowiły składnik majątku wspólnego także nie ma decydującego znaczenia ponieważ pieniądze te nie weszły w skład majątku spadkowego, gdyż wcześniej została za nie nabyta sporna nieruchomość w M..

Bezspornie zaś (k. 9) powódka J. S. jako żona W. N. jest jego spadkobierczynią w 1/3 części z dwoma córkami, tj. powódką P. N. i N. N., które także dziedziczą po 1/3 części.

Ustalając stan faktyczny Sąd nie wziął po uwagę przedłożonej przez pozwaną interpretacji ustawy o depozytach wielu stron sporządzonej przez J. K. (k.240-242).

Sposób rozumienia prawa nie powinien być przedmiotem dowodu. Zauważyć należy jak słusznie podały powódki, że środki pomimo iż początkowo zgromadzone były na rachunku, do którego przypisani byli W. N. i pozwana, to pozwana nie dokonała żadnych wpłat na konto, poza tym środki z tego konta zostały przebrane na konto osobiste samego W. N., zatem pozwana nie dysponowała do nich żadnym uprawnieniami od tego momentu.

Skoro środków tych nie było w majątku w chwili śmierci W. N., ponieważ została za nie nabyta nieruchomość, bez istotnego znaczenia dla sprawy w ocenie Sądu pozostaje kwestia czy wchodziły czy też nie w skład majątku wspólnego.

Z przyczyn powyżej przytoczonych Sąd nie wykorzystał też pisma adw. A. D. (k.255-259) przedłożonego przez powódkę na okoliczność uprawnienia pozwanej do środków zgromadzonych na rachunku W. N..

Sąd pominął dowód z zeznań powódki P. N..

Profesjonalny pełnomocnik powódek podtrzymywał (k. 212) zgłoszony w pozwie (k. 2) wniosek o przesłuchanie powódki P. N.. W piśmie procesowym z dnia 25 września 2014 roku (k. 223) wniosek o przesłuchanie P. N. pełnomocnik powódek cofnął.

W ocenie Sądu brak podstaw do kwestionowania powyższych ustaleń.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w części.

Powódki domagały się zobowiązania pozwanej do przeniesienia na ich rzecz prawa własności nieruchomości, którą pozwana nabyła jako bezpodstawnie wzbogacona na skutek notarialnej darowizny z dnia 05 lipca 2011 roku (k. 122-125) nr rep. A (...) dokonanej przez jej matkę A. N..

Roszczenie powódek opiera się na tzw. fiducjarnym nabyciu nieruchomości, które polega na tym, że kupujący nabywa własność nieruchomości wprawdzie na swoje nazwisko, ale nie dla siebie, lecz dla zleceniodawcy, a zatem ma obowiązek przeniesienia potem własności na jego rzecz. Obowiązek przeniesienia własności nabytej nieruchomości wynika z art. 740 k.c. Umowa zobowiązująca do nabycia własności nieruchomości i następczego przeniesienia na rzecz zleceniodawcy dla swojej skuteczności nie wymaga zachowania jakiegokolwiek szczególnej formy i mogła być zwarta w formie ustnej. W razie niewykonania obowiązku przez przyjmującego zlecenie, dającym zlecenie, przysługuje roszczenie o wydanie uzyskanych korzyści (art. 740 zd. drugie k.c. w zw. z art. 64 k.c. i 1047 k.p.c.) - tak wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 czerwca 2014 roku I ACa 277/13 www.ms.gov.pl.

Na podstawie przedłożonych do sprawy dokumentów wykazane zostało, iż zmarły spadkodawca W. N. (mąż i ojciec powódek) zlecił swej matce A. N. nabycie nieruchomości, na co przekazał jej kwotę pieniężną w wysokości 180 000. Środki przekazane na zakup nieruchomości zostały przelane z konta, do którego uprawnieni byli spadkodawca oraz formalnie jego siostra (pozwana w sprawie).

Z pisma H. (...) Bank wprost wynika (k. 216-217), że środki na koncie wpłacone były wyłącznie przez W. N. i to on faktycznie dysponował tymi środkami.

Skoro środki ze wspólnego konta zostały przelane na konto zmarłego w Banku (...) S.A. I oddział w N., to pozwana M. K. utraciła prawo do ich dziedziczenia, ponieważ w chwili śmierci nie było ich na wspólnym koncie.

Nie wykazała natomiast pozwana (art. 6 k.c.), by dokonana została darowizna tych środków na rzecz matki lub by nabycie fiducjarne miało zostać dokonane na rzecz jej oraz brata.

Z testamentu sporządzonego przez A. N. wynika (k. 197), iż nieruchomość po jej śmierci miała stanowić własność wyłącznie W. N. na podstawie zapisu.

Za wykazane na podstawie zeznań świadków oraz treści testamentu A. N. Sąd uznał, że nabycie nieruchomości przez A. N. miało charakter fiducjarny, tj. na zlecenie syna W. N., z tym że strony tej dorozumianej umowy ustaliły, iż przeniesienie własności na rzecz zleceniodawcy nastąpi w sposób szczególny, bowiem bez dodatkowych czynności prawnych, tj. w drodze spadkobrania i wykonania zapisu.

Reasumując wolą W. N. i A. N. było, aby nieruchomość położona w M. oznaczona jako działka nr (...) objęta umową sprzedaży z dnia 21 stycznia 2009 roku (k. 198-199) ostatecznie weszła do majątku W. N..

Z powodu tragicznej śmierci W. N. w dniu 15 lutego 2010 roku – jako dającego zlecenie przed matką A. N., wola stron umowy fiducjarnej nie mogła się ziścić, ponieważ uprawniony z zapisu zmarł (art. 973 k.c.).

Nie ulega przy tym wątpliwości, że wraz ze śmiercią W. N. jego matka A. N. znalazła się w pozycji osoby bezpodstawnie wzbogaconej.

Przepis art. 405 k.c. wskazuje, iż kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Skoro A. N. dokonała fiduciarnej nabycia nieruchomości na rzecz syna, nie zdążyła przenieść własności na jego rzecz z powodu tragicznej śmierci, była bezpodstawnie wzbogacona jego kosztem. Do majątku spadkowego zmarłego W. N. weszło roszczenie o przeniesienie prawa własności nieruchomości.

Uprawnienie do dochodzenia własności obejmuje zatem spadkobierców W. N..

Przedmiot wzbogacenia został nieodpłatnie darowany pozwanej.

Wraz z dokonaną darowizną z dnia 05 lipca 2011 roku (k. 122-125) przez A. N. na rzecz M. K. zobowiązanie do zwrotu korzyści przeszło na pozwaną.

Z brzmienia art. 407 k.c. wynika bowiem, że jeżeli ten, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, rozporządził korzyścią na rzecz osoby trzeciej bezpłatnie, obowiązek wydania korzyści przechodzi na tę osobę trzecią.

Zbycie rzeczy nabytej dla dającego zlecenie przez zleceniobiorcę w imieniu własnym, wbrew postanowieniom umowy zlecenia, nie niweczy roszczenia z art. 740 zdanie drugie w związku z art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c., ale stanowi przeszkodę do jego skutecznego dochodzenia. Według Sądu Najwyższego w celu usunięcia tej przeszkody, dający zlecenie powinien wystąpić do sądu z powództwem o uznanie czynności uniemożliwiającej zadośćuczynieniu jego roszczeniu za bezskuteczną na podstawie art. 59 k.c. (wyrok SA w Szczecinie z dnia 12.06.2014r. I ACa 277/13 www.ms.gov.pl). W niniejszej sprawie wystąpienie z powództwem opartym na art. 59 k.c. nie wchodzi w grę, ponieważ A. N. zmarła, a minął termin roku.

Zauważyć należy, że pozwana początkowo uznawała żądanie pozwu (k. 97, k. 147), a dopiero w toku sprawy powołała się na ksiąteczkę, z której miało wynikać, że była współwłaścicielką wraz z bratem środków, które następnie zostały przekazane na cel zakupu nieruchomości.

Skoro W. N. do chwili śmierci dysponował roszczeniem w stosunku do matki o przeniesienie własności nieruchomości – nieruchomość miała zostać przekazana na jego rzecz w drodze spadkobrania po śmierci A. N., wobec udaremnienia tej czynności poprzez darowiznę uczynioną przez A. N. na rzecz pozwanej – powódkom jako spadkobierczyniom przysługuje roszczenie domagania się przeniesienia prawa własności na ich rzecz – tj. wydania bezpodstawnie uzyskanej korzyści.

A. N. darowała bowiem córce (pозwanej) nieruchomość pomimo zobowiązania przeniesienia jej własności na rzecz syna w testamentie.

Logicznie oceniając, gdyby W. N. zmarł po matce, to w skład jego majątku weszłaby roszczenie o wykonanie zapisu, a powódki są jego spadkobierczyniami.

Powódki są spadkobierczyniami W. N. w częściach po 1/3.

Trzecia ze spadkobierczyń, tj. córka N. N. nie występuje z pozwem w niniejszej sprawie.

Powódki J. S. i P. N. podejmują zaś czynności zmierzające do odzyskania składnika majątku spadkowego. Ich uprawnienie wynika z przymiotu spadkobrania (art. 922§1 k.c.), ponieważ byłby uprawniony do tego spadkodawca, a nie jest to prawo wyłączne z §2.

Powódki domagały się jednak przeniesienia praw do działki nr (...) w M. w równych udziałach (po 1/2), pomimo iż powódka J. S. argumentowała, że byłaby uprawniona do działki w 2/3, tj. w 1/2 z tytułu wspólności majątkowej oraz 1/3 z 1/2 udziału męża.

Sąd jest związany żądaniem (art.321§ k.p.c.), stąd nie mógłby przenieść własności na rzecz powódki J. S. w części wyższej niż się tego domaga.

W ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie środki za jakie nabyta została nieruchomość oznaczona jako działka nr (...) w M. nie pochodzą z majątku wspólnego, stąd argumentacja powódki J. S. o przysługiwaniu jej prawa do połowy tych środków i połowy nieruchomości nie jest zasadna.

W. N. przysługiwało bowiem roszczenie w stosunku do matki A. N. o przeniesienie prawa własności całej nieruchomości.

Roszczenie to w zw. z jego śmiercią weszło do majątku spadkowego po nim.

W związku ze stwierdzeniem nabycia spadku po W. N. (k. 9) każdej ze spadkobierczyń przysługuje roszczenie w 1/3 części.

W ocenie Sądu pomiędzy spadkobierczyniami W. N. zachodzi w związku z roszczeniem zgłoszonym w niniejszej sprawie współuczestnictwo materialne, które nie ma jednak cech współuczestnictwa konicznego i jednolitego (tak: postanowienie SN z dnia 07 marca 2013 roku II CZ 177/12 publ. LEX 1314403).

Zgodnie z art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. współuczestnictwo materialne występuje wówczas, gdy przedmiot sporu stanowią prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Natomiast współuczestnictwo formalne występuje wówczas, gdy przedmiot sporu stanowią roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie.

Zdaniem Sądu każdej z powódek oraz N. N. przysługuje własne, niezależne roszczenie o przeniesienie części prawa własności adekwatnej do części, w jakiej są uprawnione do spadku.

Występujące w sprawie powódki nie przedłożyły pełnomocnictwa od N. N. niewystępującej w sprawie. Nie wykazały legitymacji do żądania przeniesienia na ich rzecz udziału w prawie własności nieruchomości wyższego do tego jaki przysługuje im na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Wbrew argumentacji przytaczanej przez powódki Sąd stoi na stanowisku, że roszczenie jest podzielne.

Zgodnie z definicją zawartą w §2 art.379 k.c. świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości.

Z definicji tej wynika, że podzielność świadczenia zachodzi wówczas, gdy przy jego spełnianiu częściami, występują kumulatywnie dwie przesłanki. Po pierwsze, zachowany musi być bez istotnej zmiany przedmiot świadczenia, co oznacza, że poszczególne części muszą mieć wszystkie istotne właściwości całego świadczenia. Po drugie, wartość świadczenia nie może ulec istotnej zmianie (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2002 r. IV CKN 821/00, publ. LEX nr 54375).

W orzecznictwie jak i w literaturze dominujący jest pogląd, iż spadkobierca jest uprawniony do dochodzenia od dłużnika udziału w wierzytelności z tytułu dziedziczenia jeżeli przypadające od dłużnika świadczenie jest podzielne. W takiej sytuacji świadczenie dzieli się stosownie do treści art. 379 § 1 k.c. na tyle części, ilu jest będących wierzycielami spadkobierców (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 1967 roku, I CZ 97/67 publ. OSNC 1968/8-9/145; uchwała Sądu Najwyższego z 2 stycznia 1975 roku, III CZP 82/74 publ. OSNC 1976/1/5, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2015 roku I CZ 117/14 publ. LEX nr 1651009; uchwała z dnia 30 maja 1975 roku, III

CZP 27/75 publ. OSNCP 1976, nr 4, poz. 71, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1999 roku II CKN 460/98 publ. OSNC 2000/3/55, Wokanda 1999/11/9, Biul.SN 1999/11/11, M.Prawn. 2000/2/100).

W związku z powyższym o ile powództwo co do zasady zasługiwało na uwzględnienie, to nie w częściach równych na rzecz powódek, lecz w częściach odpowiadających ich udziałom w majątku spadkowym, tj. po 1/3.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem w orzecznictwie prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek strony do złożenia oznaczonego oświadczenia woli zastępuje to oświadczenie (art. 64 k.c. oraz art. 1047 k.p.c.). Jeżeli więc oświadczenie to ma stanowić składnik umowy, jaka ma być zawarta pomiędzy stronami, do zawarcia tej umowy konieczne jest złożenie odpowiedniego oświadczenia woli przez drugą stronę z zachowaniem wymaganej formy (tak uchwała z dnia 07 stycznia 1967 roku 7 sędziów SN – zasada prawna III CZP 32/66 publ. OSNC 1968/12/199).

Sąd orzekający podziela jednak pogląd, iż przepisy art. 64 k.c. i art. 1047 § 1 k.p.c. nie stanowią samodzielnej podstawy do ustalenia obowiązku złożenia przez kogokolwiek oświadczenia woli.

Wydając orzeczenie, sąd może opierać się tylko na materialnym prawie cywilnym wyznaczającym przesłanki istnienia takiego obowiązku. Przepisy prawa materialnego nie poszerzają bowiem kompetencji sądu w tym zakresie i nie pozwalają na dowolne ustalanie istnienia takiego obowiązku (tak: wyrok SA w Katowicach z 10 stycznia 2014 roku I ACa 969/13, publ. LEX 1428077, wyrok SA w Warszawie z dnia 11 czerwca 2013 roku I ACa 301/13 publ. LEX 1339410; wyrok SN z dnia 29 stycznia 1999 roku I CKU 86/98 publ. LEX 405604).

Przepis art. 64 k.c. określa jedynie skutki prawne wynikające ze stwierdzenia istnienia takiego obowiązku, którego źródłem muszą być jednak określone, istniejące stosunki prawne, a których zbadanie i ocena jest obowiązkiem sądu uwzględniającego powództwo na podstawie tego przepisu. Zobowiązanie do złożenia stosownego oświadczenia woli może wynikać ze źródeł o różnym charakterze, a więc zarówno z ustawy, jak i z ważnej czynności prawnej.

Natomiast przepis art. 1047 k.p.c. reguluje procesowe skutki prawomocnych orzeczeń sądu zobowiązujących dłużnika do złożenia oświadczenia woli i różnicuje te skutki w każdym z obu paragrafów tego artykułu.

Jeszcze raz powtórzyć trzeba, o ile co do zasady powództwo zasługiwało na uwzględnienie, to nie w częściach równych na rzecz powódek, lecz w częściach odpowiadających ich udziałom w majątku spadkowym, tj. po 1/3.

Dlatego na podstawie powołanych przepisów oraz art. 222 § 1 k.c. i art.64 k.c. w zw. z art.1047§1 k.p.c. Sąd zobowiązał pozwaną M. K., aby w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku złożyła w formie aktu notarialnego oświadczenie woli, w którym przeniesie na rzecz powódek, tj. J. S. oraz P. N. prawo własności nieruchomości gruntowej stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1553 ha, położoną w M., objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Wieliczce V Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. – w udziałach po 1/3 na rzecz każdej z powódek oraz do wydania opisanej nieruchomości powódkom w działach po 1/3 w terminie wskazanym – z tym, że na wypadek niezłożenia oświadczenia w powyższym terminie niniejsze orzeczenie zastąpi oświadczenie pozwanej.

Powództwo w pozostałej części, jako nieuzasadnione zostało oddalone.

Powództwo zostało uwzględnione w 2/3 części. Powódki zostały zwolnione od kosztów sądowych w całości (k.80).

Strony były reprezentowane przez zawodowych pełnomocników ustanowionych z wyboru przy wartości przedmiotu sporu wskazanej na kwotę 150 000 zł.

Tymczasowo ze środków Skarbu Państwa został wypłacony zwrot kosztów podróży świadków w łącznej kwocie 314,26 zł (k.172).

Pozwana winna zwrócić powódkom 2/3 z poniesionych kosztów, tj. 2 422 zł (2/3 z 3 634 zł), powódki pozwanej 1 205 zł (1/3 z 3 617 zł).

Po kompensacji wzajemnego obowiązku zwrotu na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd zasądził od pozwanej łącznie na rzecz powódek kwotę 1 217 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego.

Na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art.113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 2/3 kosztów tymczasowo pokrytych ze środków SP, tj. 208,00zł (2/3 z 314,26zł) tytułem wydatków tymczasowo wypłaconych ze środków Skarbu Państwa (podróż świadków) oraz 5 000 zł (2/3 z 7 500 zł) tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódki były zwolnione, tj. łącznie kwotę 5.208,00zł.

Wobec zwolnienia powódek od kosztów sądowych w pozostałym zakresie nieuiszczonymi kosztami został obciążony Skarb Państwa.

SSO Paweł Poręba